

**ЩОДО ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ОБЛІКУ В СФЕРІ
МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ПРИ ВХОДЖЕННІ В ЄС**

*Ю. О. Волотковська, к. е. н. доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет»,
volotkov@ukr.net,*

*І. О. Яремчук, старший викладач, ДВНЗ «Національний гірничий університет»,
yaremchuk1517@gmail.com*

Проаналізована практика використання МСФЗ в Україні. Запропоновано використовувати МСФЗ для малих та середніх підприємств при здійсненні експортних поставок в країни ЄС. Обґрунтована доцільність використання міжнародного обліку для малих та середніх підприємств при залученні закордонного інвестування

Ключові слова: МСФЗ, експорт, інвестиції, малий та середній бізнес.

Постановка проблеми. Процеси реформування бухгалтерського обліку, що проходили в Україні впродовж останніх десяти років: зміна економічної системи та євроінтеграція, сприяють виходу українських компаній на міжнародний валютний ринок, зокрема через подолання перешкод, обумовлених недоступністю для іноземних партнерів інформації, що розкривається у фінансовій звітності компаній. Даний недолік можна вирішити за допомогою впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), що забезпечують ясність, доступність бухгалтерської інформації для суб'єктів міжнародного валютного ринку.

Ця проблема актуальна для всіх країн світу, оскільки бухгалтерський облік є необхідним засобом ведення міжнародного бізнесу і формування сучасної економічної політики. Впровадження МСФЗ дозволить усунути економічні і торговельні бар'єри, активізувати приплив іноземних інвестицій, вийти на світові ринки капіталу, сформувати конкурентоспроможне ринкове середовище.

Наразі, в українській обліковій практиці відбуваються якісні зміни, які істотно впливають на умови та ефективність ведення обліку. Основними напрямками вдосконалення системи бухгалтерського обліку та звітності в Україні слід визнати зближення національних положень бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами В умовах характерної для останніх років фінансової нестабільності та підвищення вимог до якості фінансової звітності з метою залучення додаткових інвестицій саме інструменти облікової політики здатні підвищити

достовірність та інформативність звітних даних у інтересах різних груп користувачів, включаючи іноземних інвесторів. Серед груп користувачів, що використовують або аналізують звітність українських суб'єктів господарювання з точки зору інвестиційної привабливості та фінансової стабільності, пріоритетною є звітність, складена відповідно до МСФЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми адаптації фінансової звітності до вимог міжнародних стандартів, а також особливості впровадження МСФЗ досліджували такі провідні вчені-економісти як Остап'юк Н. А., Мажена Ремлен [1], Чирко Д. М. [2], Ямборко Г. А. [3], Скрипник М. І., Амбарчян В. С. [4] та інші.

Незважаючи на велику кількість досліджень та обґрунтованих пропозицій, висунутих як українськими вченими так і іноземними фахівцями-практиками щодо використання МСФЗ при веденні обліку на підприємствах, останні не передбачають їх використання малими підприємствами. В державі практично відсутня ефективна стратегія просування малого українського бізнесу на ринки ЄС. Про це свідчить і той факт, що більшість українських суб'єктів господарювання, представлених на міжнародному ринку, є суб'єктами великого або середнього бізнесу. Поодинокі випадки є виключеннями з цих закономірностей.

Формулювання мети статті. Метою даної статті узагальнення та аналіз облікових змін в рамках поступового переходу на МСФЗ та обґрунтування доцільності використання міжнародного обліку для малих та

середніх підприємств при залученні іноземних інвестицій та здійсненні експортних операцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток міжнародних економічних відносин висуває нові вимоги до досконалості облікової інформації як підґрунтя для прийняття якісних управлінських рішень. Наразі, коли Україна взяла курс на євроінтеграцію, в умовах якої переплітаються економіки різних країн світу, особливо важливим стає порозуміння в інформаційно-економічній сфері. У 2017 році відповідно до даних Української Торгово-промислової палати наш експорт в країни ЄС складає 40% від всього експорту українських товарів та послуг на міжнародному ринку (рис.1).

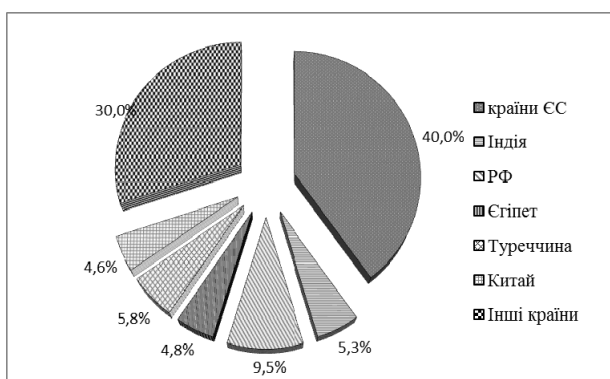

Рис.1. Склад експорту України на міжнародний ринок у 2017 році [5]

При цьому, в результаті проведеного дослідження встановлено, що за останні два роки спостерігається різке зростання експорту на ринок ЄС продукції аграрного сектору та харчової промисловості (рис.2).

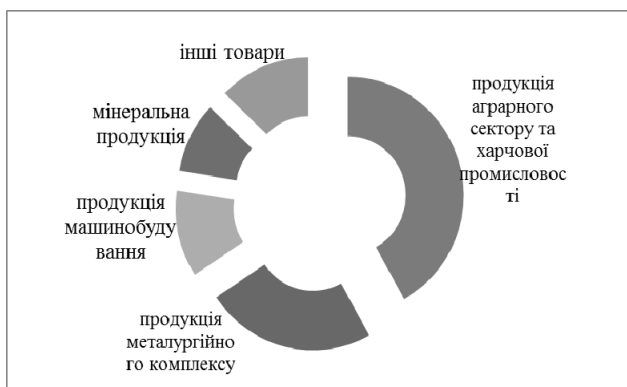

Рис. 2. Галузевий склад українського експорту в країни ЄС [5]

При цьому експортерами виступають, в основному, представники крупного бізне-

су. Щодо середнього українського бізнесу, то на його частку в 2017 році припадає лише 12 відсотків загального обсягу. Це обумовлено, насамперед, відсутністю необхідного інвестування, як з боку національних, так і іноземних фінансових установ. Останні ж вимагають від підприємств, незалежно від розміру, надання фінансової інформації, що відповідає МСФЗ.

В рамках інтеграційних процесів, задля забезпечення стійких відносин між країнами, все більше уваги світовою спільнотою приділяється запровадженню МСФЗ. З метою усунення торгівельних бар'єрів, та залучення іноземних капіталів Україна також розпочала реформи національної системи бухгалтерського обліку та звітності. Аналіз зміни відповідного законодавства (табл.1) дає змогу стверджувати, що цей процес стартував досить давно.

Черговим кроком до імплементації європейського законодавства стало прийняття численних змін до досить стабільного Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7]. Передумовою прийняття змін стало те, що Європейський Парламент та Рада ЄС ухвалили Директиву ЄС [8]. Цей документ містить нові умови складання, подання та оприлюднення фінансової звітності, а також порядок визнання та оцінки певних видів активів та зобов'язань, доходів і витрат. Основними нововведеннями, які вступають в силу з 01.01.2018 року відповідно до нової версії Закону є:

- передбачається подання «Звіту про платежі на користь держави». Це документ, що містить деталізовану інформацію про податки, збори й інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави відповідно до закону, який подається підприємствами, що провадять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес;

- подання «Звіту про управління». Це документ, що містить фінансову та не фінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики й невизначеності його діяльності;

Хронологія процесу імплементації МСФЗ в Україні

Дата прийняття	Нормативно – законодавчий документ	Коротка характеристика
23.05.1992	Указ Президента України «Про перехід України до загальноприйнятної в міжнародній практиці системи обліку і статистики»	Встановлено етапи переходу України до загальноприйнятної в міжнародній практиці системи обліку і статистики
04.05.1993	Постанова КМУ «Про затвердження Концепції побудови національної системи статистики України і державної програми переходу до міжнародної системи обліку і статистики»	Передбачено розробку вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку і аудиту на основі міжнародних стандартів
28.10.1998	Постанова КМУ «Про затвердження програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів»	Передбачено забезпечення відповідності національної системи бухгалтерського обліку загальновизнаним підходам, взаємодії систем бухгалтерського обліку та оподаткування
16.07.1999	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. З 01.01.2018 визначені розмір та характеристики підприємства для застосування МСФЗ
16.01.2007	Постанова КМУ «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки»	Затвердити Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки з урахуванням вимог міжнародних стандартів.
24. 10. 2007	Розпорядження КМУ N 911-р «Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні»	Метою є удосконалення фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.
20.03.2012	Меморандум про співробітництво та координацію дій щодо застосування в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності	Координувати діяльність у сфері застосування МСФЗ в Україні для формування єдиних підходів до застосування МСФЗ, їх перекладу, інформаційного супроводження, розв'язання проблемних питань та налагодження ефективних взаємовідносин у цій сфері

Джерело: [3–6, 9]

– з'явиться поняття «підприємства, що становлять суспільний інтерес», до яких належатимуть підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств і малих підприємств) та підприємства, які відповідно до Закону про бухоблік належать до великих підприємств.

– з'явиться поняття «таксономія фінансової звітності» – склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю. Таксономія фінансової звітності затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку. Фінансова звітність та консолідована фінансо-

ва звітність за міжнародними стандартами складаються на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами;

– вводяться критерії для поділу підприємств на мікропідприємства, малі, середні чи великі;

– на вимогу користувачів фінансова звітність може бути додатково перерахована в іноземну валюту;

– у разі якщо бухгалтерський облік підприємства ведеться підприємством, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, фінансову звітність підписують керівник підприємства або вповноважена особа, а також керівник підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, або вповноважена ним особа.

– з переліку принципів, що містяться в

ст. 4 Закону про бухгалтерський облік, зникли принципи обачності, історичної (фактичної) собівартості та періодичності. Натомість з'явився принцип єдиного грошового вимірника, за яким вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці.

сноється в єдиній грошовій одиниці.

Щодо нових критеріїв поділу підприємств, слід зауважити, що з 01.01.2018 будуть існувати деякі протиріччя Закону про бух облік з Господарським кодексом України (далі – ГКУ) (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація підприємств залежно від показників діяльності з 01.01.2018

Категорія підприємства за розміром	Закон про бухоблік			ГКУ	
	балансова вартість активів, тис.євро	чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. євро	середня кількість працівників, осіб	річний дохід від будь-якої діяльності, тис. євро	середня кількість працівників за звітний період (календарний рік), осіб
Мікропідприємства	до 350	до 700	до 10	до 2000	до 10
Малі підприємства	до 4000	до 8000	до 50	до 10000	до 50
Середні підприємства	до 20000	до 40000	до 250	не визначені	не визначені
Великі підприємства	понад 20000	понад 40000	понад 250	понад 50000	понад 250

Джерело [5, 6]

В липні 2009 року Рада з МСФЗ оприлюднила МСФЗ для малих та середніх підприємств (надалі – МСФЗ для МСП), який повинен був істотно знизити навантаження на малий і середній бізнес по складанню звітності за міжнародними стандартам. Стандарти вступили в силу з моменту опублікування і діють як самостійний документ поряд з повною версією МСФЗ [10]. За структурою МСФЗ для МСП складаються з передмови, 35 розділів та глосарію. Сьогодні вже існує нова версія МСФЗ для МСП редакції 2015 року [11], яка вступила в повну силу з 01 січня 2017 року. Проте для українських підприємств ще не має перекладу. Крім того, дія на тлумачення МСФЗ на українські підприємства розповсюджується після їх розміщення на сайті Міністерства фінансів.

В цілому МСФЗ для МСП є спрощеним варіантом МСФЗ, проте не які загальновідомі терміни зазнали зміни.

Згідно МСФЗ для МСП підприємствами малого і середнього бізнесу визнаються підприємства, що не зобов'язані представляти свою фінансову звітність широкому колу користувачів, випускають свою фінансову звітність для зовнішніх користувачів, а саме - власників, які не беруть участі в управлінні бізнесом, а також для потенційних кредиторів та кредитно рейтингових агентств. При цьому метою фінансової звітності підприємств малого або середнього бізнесу є надання фінансової інформації, корисної для широкого кола користувачів, які при прийнятті економічних рішень не мають можливості вимагати подання звітності, складеної з урахуванням їх інформаційних запитів.

емств малого або середнього бізнесу є надання фінансової інформації, корисної для широкого кола користувачів, які при прийнятті економічних рішень не мають можливості вимагати подання звітності, складеної з урахуванням їх інформаційних запитів.

Передбачається, що застосування МСФЗ для МСП з додатковим розкриттям інформації в разі потреби веде до складання фінансової звітності, яка забезпечує достовірну уяву про фінансове становище суб'єкта господарювання.

При цьому в МСФЗ для МСП не ввійшли деякі питання повної версії МСФЗ:

- звітність, скоригована відповідно до загального рівня цін в умовах гіперінфляції; платежі на основі акцій (деталі обчислень дані в МСФЗ (IFRS) 2 «Платіж на основі акцій»);

- визначення справедливої вартості сільськогосподарських активів;

- видобувні види економічної діяльності (МСФЗ (IFRS) 6 «Розвідка та оцінка запасів корисних копалин»);

- проміжна фінансова звітність; бухгалтерський облік фінансової оренди у лізингодавців, які швидше за все будуть фінансовими установами і тому взагалі не зможуть використовувати МСФЗ для МСП;

– відшкодовується величина гудвілу.

Малі та середні підприємства повинні перевіряти гудвіл на знецінення набагато рідше, ніж це передбачено МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи». Якщо ж така перевірка необхідна, вони повинні використовувати методи розрахунку, що містяться в МСФЗ (IAS) 38.

Крім того, МСФЗ для МСП скасовує оцінку основних засобів та нематеріальних активів по переоціненій вартості, оцінку інвестиційної нерухомості за собівартістю, а також деяке послаблення в обліку урядових субсидій. Таким чином, МСФЗ для МСП є документ, в якому складні теми забезпечені прикладами і додатковими посібниками щодо їх застосування. Мова подання матеріалу спрощена. В цілому стандарт більш зрозумілий в практичному застосуванні, зручний для користування.

При цьому також мається на увазі, що МСФЗ для МСП буде переглядатися приблизно один раз в 2 роки, але для цього буде потрібно альтернативний варіант механізму прямих посилянь, що діє сьогодні. Так, було б доцільно включити безпосередньо в стандарт відповідні положення і керівництва. Інакше при зміні того чи іншого стандарту буде змінюватися і МСФЗ для МСП. Нововведенням в спрощеному стандарті є введення поняття і принципів складання комбінованої звітності, яка представляє собою зведену фінансову звітність двох або більше підприємств, контрольованих одним інвестором. Для МСП типова ситуація, коли кілька підприємств належать одному приватному інвестору. Комбінована фінансова звітність, складена за таким підприємствам, корисна як для власника, так і для інших користувачів.

Незважаючи на наявні відмінності і нововведення, стандарт для МСП спирається більшою мірою на загальнотеоретичні принципи, ніж на конкретні правила складання звітності. Це призводить до появи численних професійних тлумачень, що навіряд чи є свідченням явного спрощення стандарту для МСП. Крім того, деякі зміни в цьому стандарті в порівнянні з повною версією МСФЗ можуть істотно спотворити суть деяких видів діяльності (наприклад, в сфері інновацій та девелопменту нерухомості в

зв'язку з неможливістю капіталізації витрат на позики).

В Україні повну версію МСФЗ застосовують, в основному, банки, великі промислові підприємства. Дочірні структури зарубіжних компаній мають право застосовувати спрощений стандарт, однак це не завжди доцільно. Якщо материнська компанія складає консолідовану звітність відповідно за повною версією МСФЗ, то для консолідації будуть потрібні додаткові коригування показників звітності дочірньої структури, яка керувалася спрощеним стандартом.

Висновки. Впровадження МСФЗ для МСП надасть можливість усунути економічні й торговельні бар'єри для середнього та малого вітчизняного бізнесу, активізувати надходження додаткового іноземного фінансування, сформувати внутрішнє конкурентоспроможне ринкове середовище.

Стандарт для МСП може використовуватися невеликими вітчизняними підприємствами з метою отримання кредитів в зарубіжних банках, а також в якості основи для побудови системи управлінського обліку за умови, що витрати на складання звітності не перевищать вигоди для бізнесу від її використання.

Для підвищення привабливості цього стандарту для українських підприємств є важливим його подальше спрощення та розробка механізму його використання на законодавчому рівні.

Література

1. Остап'юк Н. Консолідована фінансова звітність: проблеми формування та читання / Наталія Остап'юк, Мажена Ремлен // Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 листоп. 2016 р./М-во освіти і науки України, М-во фінансів України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»[та ін.];[редкол.: М. І. Бондар (голова) та ін.].–Київ : КНЕУ, 2016.–С. 99–101.
2. Чирко Д. М. МСФЗ як елемент виходу на міжнародний валютний ринок Форекс / Д. М. Чирко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2016. – № 3(15). – С. 338–345. Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/66420>.
3. Ямборко Г. А. Вплив процесу імплементації європейського законодавства на якість фінансової звітності суб'єктів господарювання України /

Г. А. Ямборко // Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали II міжнарод. наук.-практ. інтернет-конференції. 20 листопада 2017 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – С. 66- 69.

4. Ambarchian V. S., Skrupnyk M. I. Comparison of Ukrainian GAAP with IFRS and US GAAP: are there more differences or similarities / V. S. Ambarchian, M. I. Skrupnyk // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – №3. – С. 353–364.

5. Господарський кодекс України: наказ Верховної Ради України № № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

7. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

zakon.rada.gov.ua/go/1629-15.

8. Директива 2014/95 / ЄС Європейського парламенту та Ради від 22.10.2014 року, що вносить поправки до Директиви 2013/34/ЄС «Щодо розкриття нефінансової та різноманітної інформації деякими великими підприємствами і групами». – Режим доступу: ifrs.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZZ00125.

9. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]: Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/UnaccompaniedConceptual>.

11. The International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) (2009) [Електронний ресурс] // International Accounting Standards Board (IASB), 30 Cannon Street, London EC4M 6XH, United Kingdom. – 254. – Режим доступу: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/sme/ru/RUSMEsStandard.pdf>

ОТНОСИТЕЛЬНО ПРАКТИКИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО УЧЕТА В СФЕРЕ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА ПРИ ВХОЖДЕНИИ В ЕС

Ю. А. Волотковская, к. э. н., доцент, И. А. Яремчук, ст. преподаватель, ГВУЗ «Национальный горный университет»

В статье рассматривается практика использования МСФО в Украине. Предложено использовать МСФО для малых и средних предприятий при осуществлении экспортных поставок в страны ЕС. Обоснована целесообразность использования международного учета для малых и средних предприятий при привлечении зарубежного инвестирования

Ключевые слова: МСФО, экспорт, инвестиции, малый и средний бизнес.

ON THE PRACTICES OF USING INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARD BY SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESS WHEN JOINING THE EU

Yu. A. Volotkovska, Ph. D (Econ.), Ass. Prof, I. A. Yaremchuk, Senior Lecturer, SHEI «National Mining University»

The practice of using IFRS in Ukraine are dealt with. It is proposed to use IFRS for small and medium-sized enterprises when exporting to the EU countries. The expediency of using International Financial Reporting Standard for small and medium-sized enterprises in attracting foreign investment is grounded.

Keywords: IFRS, export, investment, small and medium-sized business.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Вагоновою О. Г.

Надійшла до редакції 12.12.17.